

A Kúria gyakorlatából

BERKES BÁLINT

Cases on Fundamental Rights of the Curia of Hungary between 1 October and 1 December 2017

Between 1 October and 1 December 2017, the adjudicating and non-litigious panels of the Curia of Hungary examined the implementation of the following issues on fundamental rights: equality before the law and prohibition of discrimination [Article XV, paragraphs (1) and (2) of the Fundamental Law of Hungary] in a case concerning the freedom to provide services within the European Union and the activity of operating games of chance and gambling machines; children's right to the protection and care necessary for their proper physical, intellectual and moral development [Article XVI, paragraph (1) of the Fundamental Law of Hungary] in a legal dispute regarding the compulsory preventive vaccination of a child and in a case touching upon a parent's request for the reduction of child maintenance payments; and the right to seek remedy [Article XXVIII, paragraph (7) of the Fundamental Law of Hungary] in a dispute in which the Curia of Hungary was obliged to reopen its proceedings as a result of a successful constitutional complaint.

A Kúria ítélező és nemperes tanácsai 2017. október 1-je és december 1-je között az Alaptörvény alapvető jogokat és kötelességeket szabályozó *Szabadság és felelősség* című fejezetéhez kapcsolódóan több alapjog érvényesülését vizsgálták, így döntést hoztak a törvény előtti egyenlőséget, a gyermekek megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődésének biztosítását, valamint a jogorvoslatához való jogot érintő ügyekben.

A törvény előtti egyenlőség (az Alaptörvény XV. cikke) érvényesülését a Kúria egy kártérítési perben vizsgálta.

A felperes gazdasági társaságok keresetükben a játéktermekben működtetett pénznyerő automaták üzemeltetésére vonatkozó adó megemelésére (adóemelés) és a pénznyerő automaták üzemeltethetőségének kaszinók területére történő korlátozására (tiltás) irányuló jogszabályok megalkotása miatt az Európai Unió Működéséről Szóló Szerződés (EUMSz) 34. és 56. cikkének sérelmére alapítottan kártérítés megfizetésére kérték kötelezni az alperes Magyar Államot.

Az elsőfokú bíróság rész- és közbenső ítéletében egyes felperesek keresetét azok jogalapja tekintetében megalapozottnak találta. Az egyes felperesek és az alperes fellebbezése folytán eljáró másodfokú bíróság ítéletével az elsőfokú

bíróság rész- és közbenső ítéletének fellebbezéssel nem támadott részét nem érintette, fellebbezett rendelkezését részben megváltoztatta, a felperesek keresetét elutasította, egyebekben az elsőfokú bíróság rész- és közbenső ítéletét helybenhagyta.

A másodfokú bíróság határozatának indokolásában rögzítette, hogy az EUMSZ 56. cikke a diszkrimináció tilalmát mondja ki a másik tagállam polgárai által nyújtott szolgáltatások szabadságát illetően. Az Európai Unió Alapjogi Chartája 51. cikkének (1) bekezdéséből következően a Chartának a tagállamok annyiban címzettjei, amennyiben az unió jogát hajtják végre. A másodfokú bíróság ezt követően kifejtette, hogy az Európai Unió Bírósága a perbelihez hasonló tényállású Anomar ügyben a szolgáltatásnyújtás szabadságára vonatkozó korlátozás tilalmának értelmezése során a diszkriminatív szabályok tilalmát kiegészítette a nem diszkriminatív szabályok tilalmával, amelyeknek az a hatása, hogy más tagállamban korlátozzák vagy akadályozzák a másik tagállam polgára által nyújtott hasonló szolgáltatás kifejtését. A nem diszkriminatív szabályozás lényege, hogy nem tesz különbséget a különböző tagállamok polgárai között, de hatásában mégis ezt éri el. Az Európai Unió Bírósága ide sorolja az úgynevezett fordított diszkrimináció tilalmának esetét is. Az EUMSZ 56. cikkének szó szerinti értelmezéséből az következne, hogy más tagállambeli sérelmet szenvedett személyek az adott perbeli törvényhozással okozott hátrányok megtérítése iránt alappal léphetnének fel az alperessel szemben, míg az azonos tevékenységi körben működő magyar jogi személyek ilyen kártérítésre senkivel szemben nem tartathnának igényt. Ez diszkriminatív helyzetet jelentene a más tagállami és a magyar személyek között. Az Európai Unió Bírósága az Anomar ügy 41. pontjában úgy foglalt állást, hogy ha van a nemzeti jognak olyan szabálya, amely az ilyen diszkriminációt kizárja, azaz az adott tagállam polgárait ugyanazokat a jogokat rendeli alkalmazni, mint a más tagállam polgárait, akkor az uniós jogra való hivatkozás a hazai polgárokat is megilleti. Az Alaptörvény XV. cikke kimondja a törvény előtti egyenlőség alapelvét, míg az E cikk rendelkezik arról, hogy Magyarország egyes hatásköröket a többi tagállammal közösen, az Európai Unió intézményei útján gyakorol. Az átadott hatáskörök keretei között az uniós jog általános, kötelező magatartási szabályokat állapít meg. Az Anomar-ítélet 41. pontja szerinti feltételek a magyar jogrendben teljesülnek: a törvény előtti egyenlőség elvének és az uniós jog elsőbbségének alkotmányos elismeréséből az következik, hogy nem állhat elő olyan helyzet, hogy az EUMSZ 56. cikkének megsértésére a felperesek mint magyar jogi személyek ne hivatkozhatnak akkor, amikor az azonos tevékenységű külföldi jogi személyek azonos helyzetben ezt megtehetik. Az Anomar ítéletből az is kitűnik, hogy az uniós jog alkalmazását illetően nincs jelentősége, hogy az adott tényállásnak van-e határon átnyúló tényleges eleme, mert elég a potenciális határon átnyúló tényállási elem, és ennek is csak annyiban van relevanciája, hogy az Európai Unió Bírósága a hatáskörét az előzetes döntéshozatali eljárásban megalapozza annak érdekében, hogy a tagállami bíróság által feltett kérdésekre hasznos választ adhasson. Az uniós jognak a jelen kártérítési perben való alkalmazhatóságát a fordított diszkrimináció tilalmának elve alapozza meg. A másodfokú bíróság álláspontja szerint a jogalkotás jogellenessége megállapítható azzal, hogy

az a felperesek működési idejének lerövidítését okozta, a felperesek kártérítési kérése azonban azért nem alapos, mert a felperesek megalapozottan csak a lerövidült működési idővel közvetlen okozati összefüggésben álló vagyoni hátrányait érvényesíthették volna. Ehhez képest a kár alapjául szolgáló tények eltérő megjelölése, illetve részben egymásnak ellentmondó igények miatt a felperesek a kár bekövetkezését nem tudták bizonyítani, ennek hiányában a közbenső ítélet meghozatalának sem lehetett helye.

A jogerős ítélet ellen a felperesek felülvizsgálati kérelmet nyújtottak be, amelyben kérték annak hatályon kívül helyezését és közbenső ítéletben az alperes – bizonyos kárigényektől eltekintően – teljes kártérítési felelősségének megállapítását a keresetben megjelölt károk vonatkozásában. A felperesek hangsúlyozták, hogy a jogerős ítéletnek az uniós jog alkalmazhatóságával és hivatkozhatóságával kapcsolatos részét, valamint az alperes mulasztásban megnyilvánuló diszfunkcionális jogalkotást megállapító részét elfogadják, e tekintetben felülvizsgálati kérelemmel nem élnek.

A Kúria a felülvizsgálati kérelmet részben megalapozottnak találta, így a jogerős ítéletet részben hatályon kívül helyezte, az elsőfokú bíróság rész- és közbenső ítéletét helyben hagyta, ezt meghaladóan pedig a jogerős ítéletet hatályában fenntartotta. Határozatának indokolásában rámutatott arra, hogy a Ptk. a közhatalom gyakorlásával okozott kárért való felelősség szabályozása körében nem tartalmaz rendelkezést a jogalkotással okozott kárért való felelősség miatti marasztalásra. Az ítélezési gyakorlatot jelenleg meghatározó, EBH 1999.14. számon közzétett eseti döntés szerint a jogszabály hatálybalépésével összefüggésben bekövetkezett károsodás nem keletkeztet a jogalkotó és a károsult között kötelmi jogviszonyt, és ilyen értelmű jogszabályi rendelkezés hiányában a polgári jogi kárfelelősség szabályai sem alkalmazhatók. A jogalkotással összefüggő kár megtérítésére – a korábbi bírói gyakorlatot viszonylag áttörő – 1/2014. számú polgári elvi döntésben kifejtettek szerint is csak a jogalkotó által egyedi ügyben, nem normatív tartalommal, diszfunkcionális jogalkotás megállapítására alapot adó és az Alkotmánybíróság határozatával megsemmisített jogszabályi rendelkezés miatt érvényesített igény esetén van lehetőség, ez azonban az adott esetben nem volt megállapítható. Az Európai Unió Bíróságának a Brasserie-ügyben (Factortame) hozott döntésében kifejtett szempontok alapján megállapítható a közösségi jog tagállamnak betudható megsértésével a magánszemélyeknek okozott károkért fennálló, objektív alapú felelősség. A Brasserie-ítéletben kifejtettek szerint a kártérítési igény elbírálása a nemzeti bíróság hatáskörébe tartozik, és az okozott kárt az adott tagállam a saját felelősségi szabályai szerint orvosolja azzal a feltétellel, hogy az alkalmazandó nemzeti jogszabályok által meghatározott feltételek nem lehetnek hátrányosabbak, mint a nemzeti jogon alapuló igények esetében, vagy nem fogalmazhatók meg úgy, hogy gyakorlatilag lehetetlenné tegyék a kártérítési igény érvényesítését. E felelősségi alakzat azonban az Európai Unió Bírósága ítélezési gyakorlatának tükrében nem mellőzheti a tényállás határon átnyúló jellegét vagy legalábbis a jogvita alapvető uniós joggal való valamilyen kapcsolatát.

A Kúria kifejtette, hogy az első- és másodfokú bíróság az alperes jogalkotói magatartással fennálló kártérítési felelősségének jogalapját – eltérő jogi indoklással – megállapította. A Kúria részben eltérő indokok mellett értett egyet a másodfokú bíróságnak azzal az álláspontjával, hogy a perbeli esetben az alperes jogalkotói magatartással okozott kárért fennálló felelőssége az uniós alapjog megsértéséért vizsgálható a fordított diszkrimináció tilalmának elvére hivatkozással.

Az Európai Unió Bírósága számos határozatában fejtette ki, hogy az érintett helyzet tisztán belső jellege, amikor a tényállás minden eleme egyetlen tagállamon belül valósul meg, nem akadályozza meg a Bíróságot, hogy a feltett kérdésekre válaszoljon, amennyiben a nemzeti jog előírja a kérdést előterjesztő bíróság számára, hogy e bíróság joghatósága szerinti tagállam állampolgárát ugyanazon jogokban kell részesíteni, mint amelyekkel más tagállam állampolgára hasonló helyzetben rendelkezne az uniós jog alapján. Az Európai Unió Bírósága a Fernand Ullens de Schooten ügyben az uniós jogot értelmezve ugyanakkor úgy foglalt állást, hogy az uniós jog megsértésével okozott kárért fennálló, szerződésen kívüli tagállami felelősség rendszere nem alkalmazható abban az esetben, amikor egy magánszemélyt amiatt ér állítólagos kár, hogy a saját állampolgárokra, illetve más tagállamok állampolgáiraire megkülönböztetés nélkül alkalmazandó nemzeti szabályozás állítólagosan sérti az EUMSZ 49., 56. és 63. cikkében rögzített valamely alapvető szabadságjogot, amennyiben az ügy minden eleme egyetlen tagállamra korlátozódik, és nincs semmilyen kapcsolat az alapeljárás tárgya vagy körülményei és e cikkek között.

A másodfokú bíróság az Alaptörvényben deklarált törvény előtti egyenlőség alapelvét és a diszkrimináció tilalmát tekintette olyan nemzeti szabálynak, amely a hazai állampolgárokra ugyanazokat a jogokat rendeli alkalmazni, mint a más tagállam polgáira, így hivatkozási alapot teremtve az uniós jogra. Az Európai Unió Bírósága az előzetes döntéshozatali eljárásban hatáskörének vizsgálata során határozataiban – azonosan a másodfokú bíróság által is hivatkozott Anomar-ítélet 41. pontjában kifejtettekkel – az azonos jogokat biztosító „nemzeti szabálynak” a tagállam jogalkotással okozott kárért való felelősségét felvető, az EUMSZ-ben biztosított alapvető szabadságjogot sértő nemzeti jogi normát tekintette. A perbeli esetben az adóemelésrel és a tiltással kapcsolatos jogszabályok tekinthetők olyan nemzeti szabályozásnak, amely a magyarországi és más tagállamok állampolgáiraire megkülönböztetés nélkül alkalmazható.

A Kúria megítélése szerint konkrét határon átnyúló tényállási elem hiányában általában a fordított diszkrimináció tilalmára való automatikus hivatkozás önmagában még nem teremthet jogalapot az uniós jog megsértésének vizsgálatára és ezen keresztül a tagállam jogalkotással okozott kárért fennálló uniós kárfelelősségének megállapítására. Az adott esetben a Kúria a sérelmezett jogalkotással érintett konkrét szolgáltatás szabályozási körülményeire, annak jellegére tekintettel találta önmagában elfogadhatónak a fordított diszkrimináció tilalmára való hivatkozást annak érdekében, hogy vizsgálható legyen az állam jogalkotással okozott kárért fennálló felelőssége az uniós alapjog megsértése esetén.

A Kúria a fordított diszkrimináció tilalmának elvét a perbeli esetben elsősorban az érintett szolgáltatás szabályozásának sajátos jellegére tekintettel fogadta el az uniós jog sérelmére való hivatkozás jogalapjaként. Az olyan jogszabályi környezetben, ahol az uniós szabályozási rendszerben nem harmonizált szerencsejáték-szolgáltatás nyújtását az állam széles körű mérlegelési jogosultsága alapján korlátozhatja, e hatáskörének gyakorlása során sem sérthet igazolatlanul alapvető jogokat. Ebben az esetben az alapvető jogok jogalkotással történő korlátozásának igazolása az uniós kárfelelősség feltételeit meghatározó Brasserie-testz és a Berlington-ítéletben a Chartában lefektetett alapvető jogokra is kiterően kifejtett szempontok alapján vizsgálható. A Kúria megítélése szerint ennyiben mutat kapcsolatot belső jellege ellenére a perbeli jogvita az uniós jog alapvető szabadságokra vonatkozó rendelkezéseivel.

A Kúria egyetértett az eljárt bíróságokkal abban, hogy miután az adóemelést egyedüli hatása csupán a tevékenység költségesebbé válása volt, és nem járt azzal a hatással, hogy a pénznyerő automaták üzemeltetésére irányuló tevékenység kizárólag a kaszinókra korlátozódott, a Berlington-döntés szerinti feltételek nem teljesültek. Ebből következően nem állapítható meg a szolgáltatásnyújtás EUMSZ 56. cikkében biztosított szabadságának korlátozása. Az uniós alapjog megsértésének hiányában tévesen kifogásolták a felperesek, hogy a jogerős ítélet az igazolásokat nem vizsgálta. Mindebből érdemben helytállóan jutottak az eljárt bíróságok arra a következtetésre, hogy az adóemeléssel összefüggésben az alperes jogalkotásért fennálló kártérítési felelősségére alapított kereset megalapozatlan. Az eljárt bíróságok ugyanakkor megállapították, hogy a tiltásra vonatkozó törvény sérti az uniós jogot, amely alapján az alperes jogalkotással okozott kárért való felelőssége – egy bizonyos korlátozottabb időszakra – megállapítható (a Kúria Pfv.IV.20.211/2017/13. számú rész- és közbenső ítélete).

A gyermekek megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődésének biztosítása [az Alaptörvény XVI. cikkének (1) bekezdése] kérdéskörével a Kúria két ügyben foglalkozott.

Az első ügyben a Kúria egy kötelező védőoltás elmulasztása miatt indított perben a Fővárosi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság ítéletét hatályában fenntartó ítéletet hozott. A felperes keresetében az őt, gyermeke kötelező védőoltásának elmulasztása miatt elmarasztaló alperesi határozat hatályon kívül helyezését kérte. Az elsőfokú bíróság a felperes keresetét jogerős ítéletével elutasította.

A felperes a jogerős ítélet ellen benyújtott felülvizsgálati kérelmében az elsőfokú ítélet hatályon kívül helyezését és az elsőfokú bíróság új eljárásra, új határozat hozatalára utasítását kérte. Álláspontja szerint a jogerős ítélet jogsértő, mert a jogellenes alperesi határozatot helybenhagyta. Az elsőfokú bíróság figyelmen kívül hagyta azt, hogy a felperes önkéntesen, kötelezés hiányában igazolta azt, hogy a gyermeknél védettség alakult ki. A felperes az ismétlődő oltást második dózisként értékelve hangsúlyozta, hogy gyermeke esetében nem áll fenn a második dózis beadásának szükségessége, tekintettel arra, hogy igazolást nyert a gyermek védettsége, a megfelelő védettség szint, az immunitás kialakulása. A felperes hivatkozott az Európai Gyógyszerügynökség összefoglalójára, amelynek az MMR vakcinára vonatkozó megállapítása egybevág

a Magyarországon kötelező alkalmazási előírással, azaz a második dózis az elsőre nem reagáló betegnek adható. A felperes sérelmezte az orvosszakértő kirendelésére vonatkozó bizonyítási indítványának mellőzését. Előadta, hogy a közigazgatási eljárásban beszerzett szakmai álláspontok nem fogalmaztak egyértelműen, a kételyek tisztázására orvosszakértő kirendelésére lett volna szükség. Álláspontja szerint a bíróságnak nem abban a kérdésben kellett döntenie, hogy Magyarországon jogszerűen alkalmazák-e általánosságban a második MMR-vakcinát, hanem arról, hogy az alperes határozatában – a szülők által készített mikrobiológiai leletre tekintettel – miként érvényesülnek a hivatkozott jogszabályok és az oltásra vonatkozó szigorú szakmai előírások.

A Kúria a felperes felülvizsgálati kérelmét nem találta megalapozottnak. Ítéletének indokolásában elsődlegesen kiemelte, hogy az Alkotmánybíróság 39/2007. (VI. 20.) AB határozatában részletesen foglalkozott az életkorhoz kötött kötelező védőoltások alkotmányjogi vonatkozásaival, és megállapította, hogy az azt előíró jogi szabályozás a testi integritáshoz való jog korlátozását és a szülői jogok korlátozását egyaránt megvalósítja. Az AB határozat rögzítette, hogy a korlátozás csak akkor van összhangban az Alkotmánnyal, ha megfelel a szükségesség és az arányosság követelményének. E körben utalt arra, hogy az Egészségügyi Világszervezet globális kampányt folytat a gyermekek immunizálásáért, és ezen keretek között helyezkedik el a magyar jogalkotás is. A cél a 95%-os immunizáltság, amelynél a magyarországi statisztikák jobbak, a hazai oltási intézményrendszer nemzetközileg elismert eredményeket mutat fel. Az AB határozat kimondta, hogy az életkorhoz kötött védőoltások tekintetében a gyermek jogainak védelme és a járványügyi közérdek nem különíthető el, mivel az oltások a közösségben élő gyermekek egészségének védelmét szolgálják, az Államnak pedig a gyermekek jogainak védelmére vonatkozó alkotmányos kötelezettség és a járványügyi védelmi kötelezettsége ez esetben összefügg. Az AB határozat elismerte, hogy nincsenek veszélytelen védőoltások, éppen ezért az Állam alkotmányos kötelessége, hogy olyan betegségek esetén írjon elő oltási kötelezettséget, amelynél az feltétlenül indokolt, és ahhoz gondoskodjon a minőségi oltóanyagról. Az AB határozat összességében úgy foglalt állást, hogy a vonatkozó jogszabályokban előírt életkorhoz kötött védőoltások alkalmas és szükséges eszköznek minősülnek egyfelől a gyermekek megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődésnek biztosításához, másfelől az egész társadalom fertőző betegségekkel, járványokkal szembeni védelméhez. Megjegyezte a Kúria, hogy az AB határozat a korábbi Alkotmány hatálya alatt keletkezett, de az Alaptörvény azonosan rendelkezik, ezért a 22/2012. (V. 11.) AB határozat szerint az újabb ügyekben is felhasználhatók az Alaptörvény hatálybalépése előtt hozott határozataiban szereplő érvek.

Az egészségügyről szóló 1997. évi CLIV. törvény (Eütv.) végrehajtására kiadott miniszteri rendelet határozza meg azokat a fertőző betegségeket, amelyek esetében életkorhoz kötötten kötelező védőoltás elrendelésének van helye. A miniszteri rendelet vonatkozó passzusai egyértelműen rögzítik a beadás kötelezettségét, amelyet csak a gyermek életkorához kötnek. Eszerint a beadáshoz nem kell szülői hozzájárulás, nem függ a gyermek védettségi szintjétől. Ezzel szemben az Eütv. 58. § (6) bekezdé-

se a törvényes képviselő kötelezettségévé teszi a beadás önkéntes végrehajtását, míg a (7) bekezdés az elmaradás következményei esetére rendelkezik. A Kúria rámutatott arra, hogy a fenti jogszabályhelyek egyértelműen kötelezővé tették az MMR-védőoltás ismételt beadását, amely alól az Eütv. 58. § (3) bekezdésében rögzített okból lehet felmentést kérni, feltéve ha a kérelmező a mentesítésre okot adó körülményeket igazolja. A felperes ilyen mentesítésre okot adó körülményre nem hivatkozott, ezzel szemben tévedett, amikor úgy vélte, hogy miután a gyakorlattól eltérően igazolta a gyermekének védettségét, a 11 éves korhoz kötött MMR emlékeztető oltás egyfelől szükségtelen, másfelől ezen az alapon a kógens jogszabályi rendelkezés figyelmen kívül hagyható. A Kúria hangsúlyozta, hogy a jogalkotó nem engedett kivételt, a felperes pedig a jogorvoslat ürügyén mind a közigazgatási szervektől, mind a bíróságtól lényegében a jogszabállyal ellentétes döntést várt el. Az elsőfokú bíróság tehát helyesen foglalt állást, miszerint arról kellett döntenie, vajon a hatályos jogszabályok alapján az alperes jogszerűen kötelezte-e a törvényes képviselőt a védőoltás beadatására. Miután pedig a hatósági határozatok jogszerűsége a jogszabályok értelmezése útján eldönthető volt, ezért az igazságügyi orvosszakértő kirendelésére vonatkozó felperesi bizonyítási indítványt indokoltan mellőzte. Az elsőfokú bíróság a jogszabályoknak mindenben megfelelő, megalapozott döntést hozott, helytállóan állapította meg, hogy az alperes határozata jogszerű (a Kúria Kfv.II.37.374/2017/7. számú ítélete).

A második ügyben a Kúria egy gyermektartásdíj leszállítása iránt indított perben tett megállapításokat az Alaptörvény vonatkozó rendelkezése kapcsán. A felperes keresetében megrendült egészségi állapota miatti keresőképtelensége és anyagi helyzete okán kérte a bíróságtól az általa gyermeke után fizetendő tartásdíj leszállítását. A felperes fellebbezése alapján eljáró másodfokú bíróság ítéletével az elsőfokú bíróság keresetet elutasító ítéletét részben megváltoztatta, a felperes tartásdíj fizetési kötelezettségének mértékét pedig leszállította.

A jogerős ítélet ellen az alperes felülvizsgálati kérelmet terjesztett elő, amelyben elsődlegesen a jogerős ítélet hatályon kívül helyezését és az elsőfokú ítélet helybenhagyását, másodlagosan a jogerős ítélet részbeni hatályon kívül helyezésével és az elsőfokú ítélet részbeni helybenhagyásával a perbeli időponttól kérte a felperes kötelezését a leszállított tartásdíj megfizetésére. Kérelme részletes indokai szerint a jogerős ítélet súlyos jogértelmezési hibákon alapult, a másodfokú bíróság döntő jelentőséget tulajdonított a felperes munkaviszonyban elért vagy elérhető jövedelmének a rendszerváltás előtti szemléletet tükröző jogszabályi rendelkezés alapján. Az alperes több, egyedi ügyben hozott és közzétett határozatra hivatkozással hangsúlyozta, hogy a joggyakorlat ezen a szemléleten túllépett, nem alkalmazza mereven a hivatkozott rendelkezést, a bizonyítás kiterjesztésével a felek élet- és vagyoni körülményeit is vizsgálja. Az anyagi jog szabályait sérti, hogy a másodfokú bíróság a tartásdíj megállapításánál nem vizsgálta a felperes vagyoni viszonyait. Az alperes saját szükséges tartásának rovására is köteles a kiskorú gyermeke tartására. A bírói gyakorlat nem értékeli a tartásdíj fizetési kötelezettség csökkentésénél, hogy a kötelezett elfogadható indokok nélkül nem folytat jövedelemszerző tevékenységet, illetve jövedelmét, vagyónát nem

elsődlegesen a gyermek tartására fordítja. A másodfokú bíróság döntésével elfogadta a felperes védekezését, miszerint az ingatlana értékesítéséből 8,4 millió forint jövedelemhez jutott, ebből kifizette az alperessel szemben fennálló 1,8 millió forint tartozását, a további 6,6 millió forint vételárrészt részben más, bizonyítatlan tartozásainak kiegyenlítésére fordította, egy részét eljátszotta, a maradékot pedig édesanyjának ajándékozta. Az alperes álláspontja szerint a felperes magatartása joggal való visszaélésnek minősül, saját felróható magatartásával előnyöket szerzett.

A Kúria a felülvizsgálati kérelmet részben megalapozottnak ítélte. Határozatának indokolása szerint a vonatkozó családjogi alapelvek alapján a szülőknek, valamint a bíróságnak a döntések meghozatala során mindenkor a gyermek érdekét szem előtt tartva, jogait biztosítva kell eljárnia. A családjogi jogviszonyokban a törvénnyel megállapított jogokkal és kötelezettségekkel a jóhiszeműség, a tisztesség, továbbá a kölcsönös együttműködési kötelezettség követelményének megfelelően kell élni, és a kötelezettségeket is ennek megfelelően kell teljesíteni. A hivatkozott alapelvek megjelennek többek között a kiskorú gyermek tartására vonatkozó törvényi rendelkezésekben.

Az Alaptörvény XVI. cikkének (1) bekezdésében szabályozott, a tartásra, a gondoskodásra és a taníttatásra vonatkozó gyermekjoggal, továbbá a (3) bekezdésben előírt szülői kötelezettséggel összhangban – a házasságról, a családról és a gyámságról szóló 1952. évi IV. törvény (Csjt.) 1. § (2) bekezdésében foglalt, a mindennekfelett álló gyermeki érdek alapelveinek figyelembevételével – a Csjt. 65. § (1) bekezdése a gyermek jogát a szülő kötelezettségeként határozza meg. Eszerint a kötelezett a tartás teljesítéseképpen köteles anyagi viszonyaihoz képest a jogosultat mindazzal ellátni, ami annak a megélhetéséhez szükséges, és a leszármazó eltartása a nevelés és a szükséges taníttatás költségének a viselésére is kiterjed. A Csjt. 69/A. § (1) bekezdése értelmében a szülő a saját szükséges tartásának rovására is köteles megosztani kiskorú gyermekével azt, ami közös eltartásukra rendelkezésre áll. A Csjt. 69/C. § (1) bekezdése pedig úgy rendelkezik, hogy a tartásdíj összegét gyermekenként általában a kötelezett átlagos jövedelmének 15-25%-ában kell megállapítani. A gyermektartásdíj meghatározásánál figyelemmel kell lenni többek között a gyermek tényleges szükségleteire, mindkét szülő jövedelmi és vagyoni viszonyaira. A tartásdíj alapja elsősorban a tartásra kötelezett személy főállásban elért jövedelme, ha azonban az ilyen módon megállapítható összeg – a gyermeket gondozó szülő jövedelmi viszonyait is figyelembe véve – a gyermek szükségleteit nem fedezi, a tartásdíj megállapításához a más, munkaviszonyból, illetőleg nem munkaviszonyból származó rendszeres jövedelmet is figyelembe kell venni.

A másodfokú bíróság nem sértett jogszabályt, amikor a perbeli időszakra a felsőfokú szakképzettséggel rendelkező, munkaképes, illetőleg a jövőben munkaképesé váló felperes által elérhető és tőle alappal elvárható, a gyermektartásdíj alapjaként figyelembe vehető jövedelemmel kalkulálva a tartásdíjat leszállította a gyermek indokolt szükségleteivel, a szülők jövedelmi viszonyaival, továbbá az alperes természetbeni tartási kötelezettségével összhangban. A felperessel szemben támasztott alapvető

szülői felelősség megköveteli azt, hogy körülményeinek alakításakor a tartásra szoruló kiskorú gyermekével szemben fennálló kötelezettségeivel számoljon. A bíróságnak a tartás alapjaként, a tartásra kötelezett jövedelmének (átmeneti) hiányában mérlegelnie kell a vagyoni helyzetét, mivel a kiskorú gyermek életfeltételeinek biztosításáért a kötelezett a vagyonával is felelősséggel tartozik. A felülvizsgálati eljárásban is irányadó tényállás szerint a felperes saját elhatározása alapján döntött a tulajdonában állt és édesanyja hasznélvezeti jogával terhelt ingatlanának az alperessel szemben fennállt tartozással csökkentett teljes, a hasznélvezeti jog értékét meghaladó vételárának ellenszolgáltatás nélküli átruházásáról. A jelentős összegű vételárrész ajándékozásának jogkövetkezményeként a tartásdíj alapjának elvonása az alperes és a közös gyermek hátrányára nem értékelhető (a Kúria Pfv.II.20.185/2017/3. számú ítélete).

A jogorvoslathoz való jog [az Alaptörvény XXVIII. cikkének (7) bekezdése] értelmezése a Kúria előtt egy korábbi kúriai határozat Alkotmánybíróság általi megsemmisítését követően hivatalból lefolytatandó nemperes eljárásban merült fel.

Az alapeljárásban a felperes ügyében született ítélet téves számozása folytán a Fővárosi Törvényszék két ítéletet azonos sorszám alatt postázott ugyanannak a jogi képviselőnek, a kézbesítésre azonban eltérő időpontokban került sor. Az indítványozó fellebbezéssel élt az ítélet ellen, egyben kijavítás iránti kérelmet terjesztett elő az ügyszám elírása miatt. A Fővárosi Ítéletábrla a fellebbezést elkészttség okán végzésével elutasította. A Fővárosi Ítéletábrla végzése ellen a felperes fellebbezéssel élt, amelyben előadta, hogy ügyében az elsőfokú ítéletet 2015. április 23-án kézbesítették. Ennek alátámasztásaként csatolta az elsőfokú ítéletet tartalmazó boríték másolatát, illetve a Magyar Posta Zrt. által kiállított hivatalos postai igazolást arról, hogy a borítékon megjelölt ragszámú küldeményt mikor és milyen címre kézbesítették. Utalt arra, hogy az ítéleten eredetileg tévesen szerepelt az ügyszám, illetve kifejtette, hogy álláspontja szerint a tévedést az okozhatta, hogy jogi képviselője eljár egy másik felperes ügyében is, és az abban született ítéletet kézbesítették az ügyvédnek április 20-án. Az ítéletábrlai végzést a Kúria végzésével helybenhagyta. A Kúria kifejtette, hogy az indítványozó által felhozott bizonyítékok nem cáfolták meg az ítéletábrlai végzésben megfogalmazott indokokat. Az elsőfokú bíróság ítéletéhez csatolt kézbesítési vétívek egyértelműen 2015. április 20-i kézbesítést tanúsítottak. Ezen a vétíven feltüntetett ügyszám ugyan pontatlan volt, de ugyanez a pontatlanság volt megtapasztalható a kézbesített ítéleten is, amelynek a kijavítására csak később kerülhetett sor. A felperes által csatolt postai igazolás, továbbá a boríték más ragszámot tartalmaztak, mint amelyen a perbeli elsőfokú ítélet kézbesítése történt, ezért az bizonyítékként nem volt értékelhető.

A felperes indítványozó a Kúria végzése ellen alkotmányjogi panaszt nyújtott be az Alkotmánybírósághoz, az Alaptörvény XXVIII. cikke (7) bekezdésében található jogorvoslathoz való jog sérelmére hivatkozva. Az Alkotmánybíróság a 18/2017. (VII. 18.) AB határozatában megállapította, hogy a Kúria végzése alaptörvény-ellenes, azért azt megsemmisítette. Az Alkotmánybíróság szerint „[a] bíróság nem járt el kellő körültekintéssel akkor, amikor arról döntött, a fellebbező fél határidőn belül nyújtotta-e be fellebbezését. Nem vizsgálta meg, de nem is vette számításba az indítványozó

azon érvelését, hogy egy másik ügyben ugyanannak a jogi képviselőnek ugyanolyan szám alatt kézbesítettek egy másik ítéletet. Úgy hártotta az eljáró bíróság az elkészttség jogkövetkezményeit az indítványozóra, hogy az ügyszámnak az ítéleten és a térítvevényen való elírásából fakadó beazonosítási nehézséget nem vette figyelembe, az ezzel kapcsolatos indítványozói érveléssel nem foglalkozott. Mindezzel pedig megsértette az indítványozó jogorvoslathoz való alapjogát. [...] Jelen ügyben a Kúria támadott végzésében tényként állapította meg, hogy az elsőfokú ítéletet az indítványozó jogi képviselője számára az iratokba becsatolt térítvevényvel kézbesítették. Az Alkotmánybíróság ennek a ténymegállapításnak a helyességét az alkotmányjogi panaszban előadottak és a bírósági iratok alapján azért kérdőjelezte meg, mert az Alkotmánybíróság megítélése szerint a bíróság a fellebbezés elutasításáról a közvetlen alapjogi vonatkozás figyelembevétele nélkül határozott, és az indítványozó érvelésére nem válaszolt. Az eljárási típusú alapjogok érvényesítése kapcsán az Alkotmánybíróság nem tudná megfelelően teljesíteni alaptörvényvédő feladatait, ha csupán a jogszabályi rendelkezések alkotmánnyal összhangban álló értelmezési tartományát jelölhetné ki, de – az iratokból megállapíthatóan – nyilvánvalóan alapjogsértő eljáráson alapuló (és adott esetben a törvényi rendelkezésekkel egyértelműen ellentétes) bírósági határozatot nem semmisíthetné meg.”

A Kúria az Alkotmánybíróság megsemmisítő határozata nyomán eljárva a Kúria másodfokú bíróságként korábban eljáró tanácsát új eljárásra és új határozat hozatalára utasította. Utalt az AB határozat vonatkozó indokolására: „Annak ellenére, hogy a közlés időpontját szokásosan a térítvevényen feltüntetett adatok alapján állapítják meg, a bíróság nincs elzárva attól, hogy ezt a tényt más bizonyítékok alapján határozza meg. Ha azonban ez nem vezet eredményre, és a közlés időpontja megalapozott módon nem határozható meg, akkor ez nem eshet a fellebbező fél terhére. Amennyiben bár a rendelkezésre álló bizonyítékok alapján a határozat közlésének pontos ideje nem állapítható meg, de azok alátámasztják a közlés legutolsó lehetséges időpontját, a bíróság ezt a fellebbezési határidő számítása szempontjából figyelembe veheti, mert a bizonytalanság nem esik a fellebbező fél hátrányára.” (a Kúria Kpkf. IV.37.776/2017/2. számú végzése).